

МЕХАНІЗМ ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

У статті досліджено основні підходи до оцінки відповідності внутрішніх і зовнішніх можливостей інноваційного розвитку підприємства.

Ключові слова: інноваційна діяльність, інноваційний продукт, інновація, інноваційна модель розвитку, інноваційний аналіз.

В статье исследовано основные подходы к оценке соответствия внутренних и внешних возможностей инновационного развития предприятия.

Ключевые слова: инновационная деятельность, инновационный продукт, инновационный анализ, инновационная модель развития, инновация.

In the article investigational the basic going is near the estimation of accordance of internal and external possibilities of innovative development of enterprise.

Key words: investigational, innovative development, innovative analyze.

Постановка проблеми.

Вирішення сучасних проблем економіки України пов'язане з необхідністю розвитку інноваційних процесів, використання у виробництві нових рішень - технологічних, технічних, організаційних форм та економічних методів господарювання.

Конкурентоздатність підприємства на внутрішньому і світовому ринках значною мірою залежить не тільки від якісних характеристик продукції, а й від ефективності системи управління, в тому числі від стану інформаційного забезпечення інноваційної діяльності.

Інноваційна діяльність — діяльність, що спрямована на використання й комерціалізацію результатів наукових досліджень і розробок та обумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг.

Одним із недоліків сучасного обліку є те, що не існує єдиної системи облікових реєстрів і бухгалтерських рахунків для відображення витрат, доходів і результатів інноваційної діяльності. Чинні облікові моделі не адекватні різновидності інноваційних процесів і не надають достатньої кількості достовірних даних для проведення економічного аналізу в сфері інновацій. У зв'язку з цим є необхідною розробка науково обґрунтованої системи обліку й аналізу витрат, доходів і результатів інноваційної діяльності промислових підприємств. Інформаційні системи управлінського, бухгалтерського та податкового обліку, а також економічного аналізу мають створити необхідні умови для розширення, прискорення й підвищення ефективності процесів створення та реалізації різних видів інновацій (продуктових, технологічних, соціальних тощо), націлених на створення конкурентоздатної продукції на рівні міжнародних стандартів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Е.А.Уткін досліджував проблеми інноваційного розвитку підприємства, але лише з позицій менеджменту. Він розглядає різні стратегії управління інноваціями, організацію інноваційного процесу, фактори, які

сприяють розвитку інновацій. Так само з позицій менеджменту розглядає інновації й І.О.Бланк. Він визначає інновації як форму реальних інвестицій, розкриває суть інноваційного інвестування в нематеріальні активи, наводить шляхи його здійснення: перший – шляхом придбання готової науково-технічної продукції та інших прав, другий – шляхом розробки нової науково-технічної продукції. Це, на думку автора, дозволяє суттєво підвищити технологічний потенціал підприємства у всіх сферах його господарської діяльності.

У роботі О.І.Волкова, М.П.Денисенка, А.П.Гречан викладені концептуальні основи управління фінансами, проектами та програмами, державного регулювання, інформаційного забезпечення, контролінгу, комплексної оцінки інноваційної діяльності в промисловості.

Країні необхідна відповідна інфраструктура інноваційної діяльності, тобто сукупність матеріальних, технічних та інших засобів, які б забезпечили інформаційне, експертне, консалтингове, маркетингове, фінансове і кадрове обслуговування інноваційної діяльності.

Виділення невирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття.

Бухгалтерському обліку підлягають матеріальні, трудові, фінансові ресурси, які забезпечують інноваційну діяльність, витрати на дослідження і розробки, на виробництво нової продукції, капітальні витрати, поточні витрати, кількісні та якісні параметри цієї продукції, доходи, фінансові результати. Проте така інформація формується за допомогою системи бухгалтерських рахунків у загальному вигляді без виділення, за невеликим виключенням, окремих рахунків і бухгалтерських реєстрів для обліку інноваційних процесів. Відсутня спеціальна інформація про інноваційну діяльність і у фінансових звітах. Це ускладнює пошук необхідних даних для оперативного управління інноваційною діяльністю та визначення її ефективності.

У даній статті зроблена спроба вирішити окремі питання формування інформації в бухгалтерському обліку та розвитку системи обліково-аналітичного забезпечення процесу інноваційного розвитку промислового підприємства.

Формування цілей статті.

Мета статті - на основі узагальнення результатів попередніх досліджень створити наукові передумови для подальшого розвитку системи обліково-аналітичного забезпечення процесу інноваційного розвитку промислового підприємства. Об'єктом дослідження обрана система обліково-аналітичного забезпечення інноваційних процесів різних галузей промислових підприємств України.

Виклад основного матеріалу.

Під інноваційною діяльністю слід розуміти діяльність, що спрямована на пошук можливостей інтенсифікації виробництва й задоволення суспільних потреб у конкурентоздатних товарах і послугах на основі використання

науково-технічного та інтелектуального потенціалу.

Економічною основою комерційного використання інноваційного продукту є прагнення капіталу до збільшення прибутку. Початковою умовою здійснення інноваційної діяльності виступає власність на інтелектуальний продукт.

У наукомісткому виробництві виникненню економічної власності на інноваційний продукт передують формування інтелектуальної власності, що є результатом праці окремих наукових колективів, проведення численних дослідів із застосуванням сучасних засобів і методів.

Певні об'єкти інтелектуального продукту, як і наукові відкриття, не можуть бути закріплені за конкретною фізичною чи юридичною особою. Їхне використання не супроводжується винятковими правами, що впливають із права власності. Ідеї, знання й інформація, що містять наукові відкриття, надходять безпосередньо в розпорядження суспільства, збільшуючи національне багатство країни.

Перехід до інноваційної моделі розвитку є для нашої країни невід'ємною умовою входження на рівних до світової економічної системи. Для цього необхідні:

- цілеспрямовані заходи уряду на формування економічних умов, які стимулюють інновації;
- створення механізму взаємодії суб'єктів господарювання, при якому конкурентні переваги досягалися б завдяки активній інноваційній діяльності та ефективним інноваційним рішенням.

Однією із проблем сучасного розвитку економіки України є вирішення завдання швидкого відновлення видів продукції та технології, згорання виробництв, що втратили перспективу, в умовах високого конкурентного тиску й підвищеного ризику. Нова продукція поповнює товарні асортименти підприємства і дає йому можливість конкурувати із продукцією інших товаровиробників, які пропонують споживачам більше, ніж конкуренти, як з погляду розмаїтості товарів, так і з погляду способів та умов їх реалізації. При цьому слід враховувати ту обставину, що для підприємства не буде неочікуваним, якщо існуючий товар застаріє. Якщо підприємство має більш-менш різноманітні асортименти виробів, кожний із яких перебуває на різних стадіях життєвого циклу, і відновлення продукції здійснюється постійно, то практично завжди забезпечуватимуться завантаження виробничих потужностей і стабільність отримання прибутку.

В економічній теорії обліку та аналізу інноваційної діяльності проблема полягає в тому, що в основу інноваційної освіти в Україні покладено зарубіжний досвід, пропонований у вигляді кількох порівняно подібних перекладних і вітчизняних підручників в галузі інновацій, які слабо враховують специфіку переходу України до ринкової економіки.

Отже, немає законодавчо затвердженого порядку відображення інновацій на рахунках обліку та методики їх економічного аналізу.

У сфері практичного створення, розробки і впровадження інновацій

проблеми ще серйозніші. Законом України «Про інноваційну діяльність» були встановлені суттєві пільги в оподаткуванні, які стимулювали вітчизняні підприємства реєструвати інноваційні програми й продукти, займатися створенням і реалізацією нововведень на вітчизняному та зарубіжному ринках товарів і послуг. Однак у наступних редакціях цього Закону пільги щодо оподаткування інноваційних підприємств, які становили 50% зниження податку на прибуток і 50% зниження податку на ПДВ, були скасовані. На сьогодні існують пільги тільки на отримання державного кредиту за умови, що підприємство має бути зареєстроване як інноваційне і братиме участь у тендері на одержання кредитних ресурсів для розвитку інноваційних програм.

У сфері бухгалтерського обліку відсутні методичні рекомендації з відображення на рахунках бухгалтерського обліку і в облікових реєстрах витрат, доходів і фінансових результатів інноваційної діяльності. Крім того, у Плані рахунків та Інструкції про його застосування не наведено типової кореспонденції рахунків по відображенню витрат, доходів і результатів інноваційної діяльності.

У сфері економічного аналізу відсутні методичні рекомендації з визначення економічної ефективності витрат, пов'язаних зі створенням інноваційних продуктів і технологій, їх впровадження у виробництво.

Отже, питання створення інформаційної бази й проведення економічного аналізу інноваційної діяльності залишається відкритим на законодавчому рівні. Необхідна державна програма, яка була б спрямована на збільшення й стимулювання діяльності інноваційних підприємств як на вітчизняному, так і на зарубіжному ринках товарів і послуг.

При цьому необхідність впровадження інновацій у виробництво постійно зростає. До найбільш помітних негативних наслідків екстенсивного розвитку економіки в Україні варто віднести те, що переважають застарілі основні фонди з високим ступенем зносу і високим рівнем ресурсомісткості продукції, яка випускається. Недостатнє завантаження частини виробничих потужностей, обтяжлива структура економіки старими технологіями виробництва в остаточному підсумку призвели до того, що багато підприємств за рівнем продуктивності праці й якості характеристик виробляють продукцію, що не відповідають конкурентним вимогам світових товарних ринків.

Відсутність методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку витрат інноваційної діяльності призвела до розпорошеності витрат по освоєнню нової продукції на різних рахунках витрат, що ускладнює визначення собівартості кожного етапу робіт і формування загальної суми цих витрат.

Розроблені в економічній теорії та затверджені на законодавчому рівні підходи до визначення економічної сутності інновацій є основою для розробки методики їх бухгалтерського обліку.

Інноваційний аналіз розглянутий як складова інвестиційного аналізу. Аналіз інноваційної діяльності підприємств доцільно проводити за п'ятьма

напрямами, що ґрунтуються на використанні комплексної системи показників з визначенням впливу впроваджених інновацій на основні показники діяльності - дохід, собівартість і прибуток.

Установлено, що організаційна відокремленість персоналу з планування та обліку суттєво знижує можливості проведення аналізу, оскільки неузгоджена планова й облікова інформація, покладена в основу аналізу, включає різні організаційні питання, які перешкоджають проведенню аналізу, в тому числі інноваційного.

Досліджено підходи до оцінки відповідності внутрішніх і зовнішніх можливостей інноваційного розвитку підприємства. Рекомендовано застосовувати в передпроектних оцінках ризику методи аналізу інвестиційної чутливості, рівня безбитковості, імовірнісних розподілів, імітаційних моделей, «дерева рішень», стандартних відхилень і коефіцієнтів варіацій.

Висновки.

Перехід до інноваційної моделі розвитку є для України пріоритетним стратегічним напрямом і невід'ємною умовою входження на рівні у світову економічну систему. Для цього необхідно:

- *по-перше*, здійснити на державному рівні систему цілеспрямованих заходів для створення економічних можливостей і передумов формування стимулюючих інноваційний процес механізмів;

- *по-друге*, створити власний механізм взаємодії суб'єктів господарювання, що забезпечував би досягнення конкурентних переваг завдяки активній інноваційній практиці й ефективним інноваційним рішенням.

Наукова новизна результатів дослідження полягає у вирішенні наукової проблеми створення комплексної обліково-аналітичної системи, підпорядкованої цілям стратегічного, тактичного та оперативного управління інноваційним процесом підприємства.

Література

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 р. № 40-ІУ у редакції Закону від 25.03.2005 р. № 2505-ІУ.
2. Закон України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» від 12.01.2006 р. № 3333-ІУ.
3. Бородкін О.С. Про формування та облік собівартості продукції в ринкових умовах [Текст] Бухгалтерський облік і аудит. - 2002. - № 3. - С. 32-41.
4. Козлова М.О. Процесс учетного резервирования как обеспечивающий бизнес-процесс: [Текст] Матеріали IV Міжнар. наук, конференції «Розвиток бухгалтерського обліку і контролю в контексті Європейської інтеграції». -Житомир; Краматорськ, 2005. - С. 34-40.
5. Гуменюк Д.О. Участь держави у формуванні інноваційно-інвестиційного потенціалу [Текст] Фінанси України. – 2007. - №10. – С. 51-59.